

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

PETI ODDELEK

SKLEP

Pritožba št. 47318/07
Marta JELŠEVAR in drugi
proti Sloveniji

Evropsko sodišče za človekove pravice (peti oddelek) je na razpravi
11. marca 2014 kot senat v sestavi:

Mark Villiger, *predsednik*,
Angelika Nußberger,
Boštjan M. Zupančič,
Ann Power-Forde,
Vincent A. De Gaetano,
Helena Jäderblom,
Aleš Pejchal, *sodniki*,
in Claudia Westerdiek, *sodna tajnica oddelka*,

ob upoštevanju navedene pritožbe, vložene 16. oktobra 2007,
ob upoštevanju stališč tožene vlade in stališč, ki so jih v odgovor
predložile pritožnice,
po posvetovanju sklenilo:

DEJSTVA

1. Pritožnice Marta Jelševar, Ana Ložar, Marija Piškur in Štefka Mežnar so bile rojene leta 1930, 1927, 1915 in 1922 in živijo v Sloveniji. Pritožnice so pred Sodiščem zastopali M. Bergant, P. Volgemut, Z. Hajtnik in P. Brišnik, odvetniki iz Mengša.

2. Slovensko vlado (v nadaljnjem besedilu: vlada) je zastopala A. Vran, državna pravobranilka.

A. Okoliščine zadeve

3. V nadaljevanju so povzete okoliščine zadeve, ki sta jih predložili stranki.

4. Leta 1998 je B. M. Z. v samozaložbi izdala roman z naslovom 'Ko se tam gori olistajo breze' in podnaslovom 'Iz zlatih depovških pripovedk', v katerem opisuje življenjsko zgodbo ženske s slovenskega podeželja, ki se je na začetku 20. stoletja izselila v Združene države Amerike, se poročila s Slovencem Brinovcem in se pozneje vrnila domov, da bi prevzela družinsko kmetijo, prodajo sadja in zelenjave in imela družino. Glavni lik Rozina je upodobljena kot živahna, podjetna in iznajdljiva ženska. Vendar pa knjiga opisuje tudi, da je uporabljala spolnost za doseg svojih želja pri možu, da je varila in prodajala nezakoniti alkohol v času prohibicije v Združenih državah Amerike in da je bolj cenila denar kakor svoje otroke. Rozina je predana katoličanka, ki se pogosto pogovarja z Devico Marijo, in knjiga se zaključi z upodobitvijo njene smrti v obliki nadrealistične alegorije njenega vnebovzetja ob pomoči Device Marije.

5. Knjiga se osredotoča na Rozino, vendar upodablja tudi nekatere druge like, med katerimi je tudi Minka, ena od Rozininih hčera, ki je med drugo svetovno vojno zaprta zaradi kraje.

6. Pritožnice je o knjigi seznanila ena od njihovih sester, ki je B. M. Z. pripovedovala veliko podrobnosti iz življenja svojih staršev, in njihovi znanci, ki so prepoznali zgodbo in v knjigi upodobljene like kot zgodbo družine pritožnic. Kraj dogajanja je območje, kjer je družina pritožnic dejansko živela, ime Brinovc pa je ime, pod katerim je bila ta družina poznana v svoji lokalni skupnosti, čeprav to ni dejanski priimek družine. Pritožnice so prepoznale tudi številne druge podobnosti med zgodbo v knjigi in svojo družinsko zgodbo. Na primer, starši pritožnic so se poročili v Združenih državah Amerike in se pozneje vrnili, da bi prevzeli očetovo družinsko kmetijo, trgovali so s sadjem in zelenjavo ter prodajali svoje blago od vrat do vrat ter na vaških sejnih, mati pritožnic pa se je po smrti njihovega očeta vrnila v Združene države Amerike. V knjigi so tudi druge podrobnosti, npr. kako je mati pritožnic med vojno prosila gestapo za življenje svoje hčere, ki jo je družina imenovala Minka, potem pa še za življenje drugega mladega političnega zapornika.

7. Pritožnice so vložile civilno tožbo proti B. M. Z. zaradi kršitve osebnostnih pravic, zahtevale pa so tudi nepremoženjsko odškodnino zaradi prizadetosti, ki so jo utrpeli zaradi objave, in tudi javno opravičilo. Trdile so, da je B. M. Z. negativno in obrekljivo opisala njihovo mater, kar je bilo zanje v njihovi lokalni skupnosti ponižujoče. Poleg tega je tretja pritožnica trdila, da je niso zaprli zaradi kaznivega dejanja, ampak zato, ker je bila poročena s partizanom.

8. 25. januarja 2001 je Okrožno sodišče v Ljubljani zavrnilo njihove zahteve. Pritožnice so se pritožile proti sodbi na Višje sodišče v Ljubljani, ki je 13. marca 2002 razveljavilo izpodbijano sodbo in zadevo vrnilo sodišču prve stopnje v ponovno obravnavo.

9. V sklopu novega postopka je Okrožno sodišče v Ljubljani 18. decembra 2003 zaslišalo prvo pritožnico, ki je navedla podobnosti in razlike

med življenjem svoje družine in dogodki ter liki, opisanimi v knjigi. Po navedbah prve pritožnice sta se njena mati in oče v resnici spoznala v Chicagu, in ne v New Yorku, njuna ameriška obrt pa je bilo izdelovanje slamnatih pokrival, in ne varjenje nezakonitega alkohola, družina pa nikakor ni bila tako premožna kakor tista, opisana v knjigi. Poleg tega je bila prva pritožnica prepričana, da je bilo spolno življenje njenih staršev drugačno od opisanega v knjigi.

10. Prva pritožnica je trdila, da je bila zgodba njenih staršev dobro znana v lokalni skupnosti in da je njihov opis v knjigi zanje ponižujoč. Na vprašanje, ali so njihovi sosede in znanci, ki so poznali družinsko zgodbo, vedeli tudi, da so vsi ti dogodki, za katere trdi, da se niso zgodili, neresnični, je prva pritožnica odgovorila, da se tega v resnici dobro zavedajo, zato so pritožnice spraševali, kaj se dogaja in od kod izvirajo te zgodbe. Druga in četrta pritožnica sta podali podobne izjave.

11. Na drugi obravnavi 22. decembra 2003 je bila zaslišana tožena B. M. Z. Sodišče je opozorila na pomembnost svoje svobode do umetniškega izražanja. Nadalje je navedla, da je dobila navdih za svojo knjigo iz številnih različnih zgodb, vključno z zgodbami o svoji lastni družini, vendar ni nameravala napisati biografije ali upodobiti določene osebe. B. M. Z. je tudi pojasnila, da nekateri dogodki, opisani v knjigi, na primer varjenje alkohola med prohibicijo, temeljijo na zgodovini njene lastne družine, in da je zbirala zgodbe slovenskih izseljencev kot pripravo za knjigo. Dodala je, da ni bil njen namen, da bi s knjigo kogarkoli prizadela.

12. Sodišče je zaslišalo tudi številne druge priče, ki so prepoznale zgodbo v knjigi kot zgodbo družine pritožnic. Na splošno so bile priče najbolj ogorčene nad opisi spolnega življenja glavnega lika in varjenjem nezakonitega alkohola. Ena od prič je izjavila, da je imela po branju knjige vtis, da so se dogodki, opisani v knjigi, zares zgodili, ampak da se zdaj sprašuje, kaj je bilo res in kaj ne. Tri druge priče pa so bile prepričane, da sporni deli zgodbe niso resnični, saj so poznale mater pritožnic kot pošteno in častno žensko.

13. 22. decembra 2003 je Okrožno sodišče v Ljubljani izreklo sodbo. Prvi, drugi in četrta pritožnici je prisodilo nepremoženjsko odškodnino v višini 100.000 slovenskih tolarjev (SIT, približno 400 evrov (EUR)), tretji pritožnici pa 500.000 SIT (približno 2.000 EUR). Okrožno sodišče je prav tako odredilo B. M. Z., da se javno opraviči pritožnicam za neresnične izjave in blatenje spomina njihovih staršev in da umakne knjigo iz tiskanja in prodaje, pri tem pa ji je zagrozilo s kaznijo 50.000 SIT (približno 200 EUR) za vsak dan nadaljnje prodaje. V preostalem delu je zahteve pritožnic zavrnilo.

14. V svoji obrazložitvi je okrožno sodišče priznalo, da izmišljenih likov praviloma ni mogoče presojati na podlagi realnosti in da obstaja nevarnost samocenzure, če bi bili avtorji literarnih del odgovorni za vsako morebitno žalitev. Vendar pa je sodišče opozorilo, da je svoboda umetniškega

izražanja kakor vsaka druga pravica omejena s pravicami drugih, v konkretnem primeru z osebnostnimi pravicami pritožnic. Okrožno sodišče je poudarilo številne podobnosti med dogodki, upodobljenimi v zgodbi, in dejanskim življenjem družinskih članov pritožnic, pa tudi izjave prič, ki so v liku Rozine prepoznale mater pritožnic, in ugotovilo, da zgodba v knjigi ni poustvarjena v izmišljenem, domišljijem okolju do te mere, da bi pritožnice in druge osebe iz njihove lokalne skupnosti ne mogle prepoznati družine pritožnic, še posebej njihove matere.

15. Poleg tega je okrožno sodišče ugotovilo, da se nekatere lastnosti in dejanja literarnih likov – varjenje alkohola v času prohibicije s strani staršev, Rozinino posmehovanje Sveti Devici, njeno hvalisanje pred mornarji, spori s prodajalci na trgu, uporaba spolnosti za dosego svojih želja pri možu, Minkina zaporna kazen za tatvino in tako naprej, štejejo za splošno nesprejemljive v lokalni skupnosti pritožnic, in to še toliko bolj zato, ker se pripisujejo krščanski materi sedmih otrok, ki živi na podeželju v začetku dvajsetega stoletja. Sodišče je menilo, da je žaljivi prikaz matere pritožnic in posredno tudi njihovega očeta onečastil njun spomin in posegel v čustveno počutje pritožnic do take mere, da je prizadel njihovo duševno celovitost.

16. B. M. Z. se je pritožila proti tej sodbi na Višje sodišče v Ljubljani.

17. 23. februarja 2005 je Višje sodišče v Ljubljani izdalo sodbo, s katero je delno ugodilo pritožbi glede stroškov postopka, preostali del pritožb pa zavrnilo.

18. B. M. Z. je vložila ustavno pritožbo proti tej sodbi pred Ustavnim sodiščem.

19. 12. aprila 2007 je Ustavno sodišče sprejelo njeno ustavno pritožbo v obravnavo, odločalo o temelju zahtevka in zavrnilo zahtevke pritožnic. Sodišče je poudarilo, da ni njegova naloga preučiti konkretna vprašanja, in sprejelo ugotovitve nižjih sodišč, da sta mati pritožnic in tretja pritožnica jasno prepoznavni iz knjige. Nato je tehtalo poseganje v osebnostne pravice pritožnic proti pravici B. M. Z. do umetniške svobode, pri čemer je uporabilo dve glavni merili: stopnjo žaljivosti pisanja in občutke prizadetosti pritožnic. Ustavno sodišče se je najprej osredotočilo na vprašanje, ali bi dejanja in zgodbe literarnih likov lahko pomenila obrekovanje, in sprejelo stališče, da glede na zasnovo spornega literarnega dela povprečni bralec, kar je pojem, ki zajema širok nabor bralcev iz različnih okolij, ne bi dojemal vsebine knjige kot resnične. Tak bralec si tudi ne bi v knjigi opisanih dejanj in dogodkov razlagal dobesedno. Poleg tega je sodišče ocenilo, da ni dovolj argumentov, ki bi podpirali sklep nižjih sodišč, da je treba lastnosti in ravnanja likov v knjigi šteti za nesprejemljiva in sramotna, čeprav jih pritožnice tako dojemajo. Sodišče je menilo, da je ob objektivni presoji glavni lik Rozina odločna in samozavestna, česar ni mogoče šteti za žaljivo. Glede Minkinega lika pa je Ustavno sodišče ugotovilo, da je njen lik omenjen le mimogrede, v povezavi z zgodbo

drugega zapornika, ki ga je glavni lik Rozina rešila iz nemškega zapora med drugo svetovno vojno. Po mnenju Ustavnega sodišča niti pisanje niti cilj avtorice, ki je bil ustvariti izmišljeno zgodbo, ne kažeta nobenega namena žalitve.

20. Glede občutkov prizadetosti pritožnic je Ustavno sodišče sprejelo stališče, da je treba subjektivne občutke pritožnic objektivizirati s presojo, ali tako prikazovanje lahko povzroči enako raven prizadetosti pri povprečnem bralcu. V zvezi s tem je sodišče dodalo, da zakon ne more zaščititi pretirano občutljivega posameznika. Ugotovilo je, da povprečni bralec ne bi občutil enake stopnje prizadetosti kakor pritožnice in da so torej nižja sodišča dala preveč teže subjektivnim občutkom prizadetosti pritožnic, s čimer niso vzpostavila pravega ravnovesja med pravico pritožnic do ugleda in pravico B. M. Z. do svobode umetniškega izražanja.

B. Upoštevani domača zakonodaja in praksa

1. Ustava

21. Ustrezne ustavne določbe se glasijo:

15. člen

(uresničevanje in omejevanje pravic)

"... "...Človekove pravice in temeljne svoboščine so omejene samo s pravicami drugih in v primerih, ki jih določa ta ustava..."

34. člen

(pravica do osebnega dostojanstva in varnosti)

"Vsakdo ima pravico do osebnega dostojanstva in varnosti."

35. člen

(varstvo pravice do zasebnosti in osebnostnih pravic)

"Zagotovljena je nedotakljivost človekove telesne in duševne celovitosti, njegove zasebnosti ter osebnostnih pravic."

39. člen

(svoboda izražanja)

"Zagotovljena je svoboda izražanja misli, govora in javnega nastopanja, tiska in drugih oblik javnega obveščanja in izražanja. Vsakdo lahko svobodno zbira, sprejema in širi vesti in mnenja..."

2. Veljavno civilno pravo

22. V skladu s 179. členom Obligacijskega zakonika, ki je zakonska podlaga za dodelitev odškodnine za nepremoženjsko škodo, se odškodnina lahko dosodi v primeru kršitve osebnostnih pravic posameznika, če okoliščine primera, zlasti pa stopnja in trajanje s tem povzročene bolečine in strahu, opravičujeta dodelitev. Poleg tega lahko sodišče, če gre za kršitev osebnostne pravice, kakor je ugled, po 178. členu Obligacijskega zakonika odredi na stroške oškodovalca objavo sodbe oziroma popravka ali odredi preklic izpodbijane izjave.

PRITOŽBA

23. Pritožnice so se pritožile, da Ustavno sodišče ni vzpostavilo pravičnega ravnovesja med njihovo pravico do spoštovanja zasebnega in družinskega življenja in pravico toženke do svobode umetniškega izražanja. Sklicevale so se na 8. člen konvencije, ki se glasi:

"1. Vsakdo ima pravico do spoštovanja svojega zasebnega in družinskega življenja, doma in dopisovanja.

2. Javna oblast se ne sme vmešavati v izvrševanje te pravice, razen, če je to določeno z zakonom in nujno v demokratični družbi... da se zavarujejo pravice in svoboščine drugih ljudi."

PRAVO

A. Navedbe strank

24. Pritožnice navajajo, da prikaz njihove družine in predvsem njihove matere v literarnem delu 'Ko se tam gori olistajo breze' nedopustno posega v njihovo pravico do spoštovanja njihovega zasebnega in družinskega življenja. Zgodba je opisana na način, ki omogoča prepoznavanje družinskih članov pritožnic; celotna pripoved je za njihovo družino žaljiva, izkrivlja resnico in kleveta njihovo družinsko ime v lokalni skupnosti. Po mnenju pritožnic ima ta biografija njihove matere negativen učinek na vse družinske člane, živeče in pokojne.

25. Pritožnice so menile, da svoboda umetniškega izražanja ne bi smela dopuščati takšne očitne povezave med življenjem posameznika in literarnim likom, ki bi omogočala prepoznavanje konkretnih ljudi, razen če literarno delo vključuje upodobitev zgodovinskih oseb ali dogodkov ali oseb, znanih v javnem življenju. Glede na to zaznano povezavo pritožnice menijo, da bi bilo treba njihovi pravici do zasebnosti dati prednost pred pravico B. M. Z.

do svobode umetniškega izražanja. Pritožnice zato menijo, da Ustavno sodišče ni vzpostavilo pravičnega ravnovesja med njihovimi pravicami, ki jih zagotavlja 8. člen konvencije, in pravico B. M. Z., ki jo zagotavlja 10. člen konvencije.

26. Vlada je poudarila, da se svoboda izražanja lahko omeji le v izjemnih primerih, kadar za takšne omejitve obstajajo prepričljivi razlogi. Poleg tega je poudarila, da je Ustavno sodišče v svoji presoji ustavne pritožbe B. M. Z. uporabilo metodo tehtanja med njeno pravico do svobodnega umetniškega izražanja in pravico pritožnic do spoštovanja njihovega zasebnega življenja. Sodišče je pri svojem tehtanju upoštevalo dejstvo, da umetniško ustvarjanje običajno temelji na prepletanju intuicije, domišljije in umetniških sposobnosti, pri čemer glavni poudarek ni na sporočilu, temveč na izražanju umetnikove osebnosti.

27. Vlada je nadalje poudarila, da je Ustavno sodišče, ki v skladu s svojo pristojnostjo ni preučilo konkretnega vprašanja, ali sta družina pritožnic in njihova zgodba prepoznavni iz sporne knjige, ocenilo sorazmernost poseganja v pravice pritožnic na podlagi dveh meril: ravni žaljivosti sporne knjige in resnosti prizadetosti, ki jo je knjiga povzročila pritožnicam. Glede prvega vprašanja je sodišče ugotovilo, da osebnostnih lastnosti, ki so pripisane liku Rozine, ni mogoče šteti za žaljive. Medtem ko so prvo- in drugostopenjska sodišča v celoti sprejela subjektivne občutke pritožnic, da so nekateri odlomki iz knjige žaljivi, je Ustavno sodišče preučilo zadevo v skladu z objektivnimi merili o tem, kaj se šteje za žaljivo v sodobni družbi. Poleg tega je sodišče menilo, da zamisel avtoričine pripovedi in njen podnaslov 'Iz zlatih depovških pripovedk' povprečnemu bralcu dajeta vedeti, da knjiga ne vsebuje opisa resničnosti. Prav tako je sodišče občutke prizadetosti pritožnic presojalo na podlagi objektivnega merila, ali lahko delo povzroči podobno stopnjo prizadetosti pri povprečnem bralcu. Ustavno sodišče je sprejelo stališče, da pravo ne more varovati morebitne pretirane občutljivosti posameznika, in da to pomeni, da so nižja sodišča dala preveč poudarka subjektivnim občutkom pritožnic.

28. Glede na obrazložitev Ustavnega sodišča je vlada zavzela stališče, da je pritožba nesprejemljiva, ali, podredno, da ni prišlo do kršitve 8. člena konvencije.

B. Presoja Sodišča

1. Veljavna načela

29. Sodišče ugotavlja, da je pojem "zasebnega življenja" po 8. členu konvencije širok pojem, ki zajema številne vidike v zvezi z osebno identiteto, kakor sta posameznikovo ime ali podoba, poleg tega pa vključuje tudi njegovo fizično in psihološko celovitost (glej *Von Hannover proti Nemčiji*, št. 59320/00, 50. odstavek, ESČP 2004-VI, z nadaljnjimi

sklicevanji). Prav tako je Sodišče potrdilo, da je pravica posameznika do varstva ugleda zajeta v 8. členu kot del pravice do spoštovanja zasebnega življenja (glej *Pfeifer proti Avstriji*, št. 12556/03, 35. odstavek, ESČP 2007–XII).

30. Pri zadevah, kakor je obravnavana zadeva, ne gre za ravnanje države, temveč za domnevno neustreznost varstva, ki jo domača sodišča zagotavljajo zasebnemu življenju pritožnic. Čeprav je bistveni cilj 8. člena zaščititi posameznika pred samovoljnim poseganjem javne oblasti, države ne zavezuje le k temu, da se vzdrži takega poseganja: poleg te neugodne obveznosti lahko obstajajo pozitivne obveznosti, ki so neločljivo povezane z učinkovitim spoštovanjem zasebnega ali družinskega življenja. Te obveznosti lahko vključujejo sprejetje ukrepov, oblikovanih za zagotavljanje zaščite spoštovanja zasebnega življenja tudi v odnosih med posamezniki. Meja med pozitivnimi in negativnimi obveznostmi države po 8. členu ni primerna za natančno oceno, veljavna načela pa so kljub temu podobna. V obeh primerih se je treba osredotočiti na pravično ravnovesje, ki ga je treba vzpostaviti med zadevnimi nasprotujočimi si interesi, in v obeh primerih ima država določeno mejo proste presoje (glej med mnogimi drugimi zadevami *Aksu proti Turčiji* [VS], št. 4149/04 in 41029/04, 72. odstavek, ESČP 2012, in tam navedene reference).

31. Vendar pa mora za sklicevanje na 8. člen napad na osebno čast in ugled doseči določeno stopnjo resnosti in mora biti izveden na način, ki posega v osebno pravico do spoštovanja zasebnega življenja (glej *A. proti Norveški*, št. 28070/06, 64. odstavek, 9. april 2009, in *Axel Springer AG proti Nemčiji* [VS] (št. 39954/08, 83. odstavek, 7. februar 2012).

32. V primerih, ko ugled osebe prizadene objava knjige, je Sodišče ugotovilo, da je treba pravico do spoštovanja zasebnega življenja uravnesiti s pravico do svobode izražanja (glej *Chauvy in drugi proti Franciji*, št. 64915/01, 70. odstavek, ESČP 2004–VI; glej tudi *John Anthony Mizzi proti Malti*, št. 17320/10, 32. odstavek, 22. november 2011), pri čemer imajo države pozitivno obveznost zaščititi posameznikovo pravico do ugleda kot dela njihovega “zasebnega življenja” v skladu z 8. členom konvencije (glej *Pfeifer*, navedeno zgoraj, 38. odstavek). V zvezi s tem bi Sodišče potrebovalo močne razloge, da bi svoje stališče spremenilo in sprejelo stališče domačih sodišč, če so domača sodišča opravila tehtanje v skladu z merili, določenimi v sodni praksi Sodišča (glej *MGN Limited proti Združenemu kraljestvu*, št. 39401/04, 150. in 155. odstavek, 18. januar 2011, in *Von Hannover proti Nemčiji* (št. 2) [VS], št. 40660/08 in 60641/08, 107. odstavek, ESČP 2012). Obseg nadzorne vloge Sodišča pri uravnotežanju dveh konkurenčnih interesov je podrobneje določen v *Von Hannover* (št. 2) (navedeno zgoraj, 104.–107. odstavek) in *Axel Springer AG* (navedeno zgoraj, 85.–88. odstavek).

2. Uporaba teh načel v tej zadevi

33. Dolžnost Sodišča je preučiti, ali je država glede svojih pozitivnih obveznosti po 8. členu vzpostavila pravično ravnovesje med ugledom pritožnic in pravico toženke do svobode umetniškega izražanja. Pri preučevanju tega vprašanja Sodišče meni, da je pomembno predvsem poudariti, da je umetniška svoboda, ki jo imajo med drugimi tudi avtorji literarnih del, vrednota in je kot taka deležna visoke stopnje varstva na podlagi konvencije. V zvezi s tem je Sodišče že razsodilo, da je novela oblika umetniškega izražanja, ki jo zajema 10. člen (glede priznanja in pomembnosti svobode umetniškega izražanja v demokratični družbi glej *Karataş proti Turčiji* [VS], št. 23168/94, 49. odstavek, ESČP 1999–IV, in *Alinak proti Turčiji*, št. 40287/98, 41.–43. odstavek, 29. marec 2005).

34. Novele, napisani v raznolikih slogih, lahko vključujejo določeno stopnjo pretiravanja in uporabljajo barvite in ekspresivne podobe. V takih primerih je slog kot oblika izražanja zaščiten skupaj z vsebino izražanja (glej *Karataş*, navedeno zgoraj, 49. odstavek). Poleg tega je Sodišče namenilo posebno pozornost dejstvu, da literarna dela ugajajo razmeroma ozkemu krogu javnosti (glej *Karataş*, navedeno zgoraj, 52. odstavek, in *Alýnak*, navedeno zgoraj, 45. odstavek). Merilo omejenega vpliva je bilo uporabljeno tudi glede morebitne škode, ki jo lahko literarne stvaritve povzročijo ugledu osebe (glej *Lindon, Otchakovsky-Laurens in July proti Franciji* [VS], št. 21279/02 in 36448/02, 47. odstavek, ESČP 2007 IV).

35. Ob pregledu okoliščin obravnavane zadeve Sodišče ugotavlja, da so pri tehtanju nasprotujočih si interesov strank domača sodišča prisodila temeljni pomen vprašanju, ali je mogoče družinske člane pritožnic prepoznati v posameznih likih iz sporne knjige in ali so tem likom pripisane negativne lastnosti, ki lahko onečastijo osebe, na podlagi katerih so oblikovani. Ustavno sodišče, katerega ugotovitve v zvezi s to zadnjo točko se razlikujejo od ugotovitev nižjih sodišč, je ocenilo literarne upodobitve v skladu z objektivnim merilom o tem, kako bi njihove upodobitve razumel povprečni sodobni bralec, in odločilo, da se dogodki, opisani v knjigi, ne bi dojemali kot dejstva o resničnih ljudeh.

36. Poleg tega se po mnenju Ustavnega sodišča sporni odlomki, ki opisujejo spolno življenje in nezakonite poslovne podvige glavnega lika, povprečno občutljivi osebi ne bi zdeli žaljivi. Sodišče je obravnavalo lik Rozine kot celoto in ugotovilo, da je bila predstavljena v pozitivni luči kot ženska z močno voljo in ambicijo. Prav tako se mu tudi zaporna kazen lika Minke v vojnih razmerah ni zdela žaljiva do pritožnic, pri čemer je sodišče poudarilo, da je ta lik v knjigi omenjen le mimogrede. Nazadnje je Ustavno sodišče analiziralo ton in izraze, ki jih je uporabila avtorica, in ugotovilo, da niso žaljivi ali kakorkoli poniževalni in da avtorica ni imela namena s knjigo kogarkoli žaliti.

37. Sodišče ne vidi razloga, da bi dvomilo o teh ugotovitvah in poudarja, da so razlogi, ki jih je pri tehtanju nasprotujočih si pravic iz 8. in 10. člena

konvencije navedlo Ustavno sodišče v podporo svojim ugotovitvam, v skladu z načeli, ki izhajajo iz sodne prakse Sodišča. Tako kakor Sodišče v primeru *Putistin proti Ukrajini* (št. 16882/03, 33. odstavek, 21. november 2013), je Ustavno sodišče priznalo, da bi napad na ugled pokojne matere pritožnic lahko vplival na osebne pravice pritožnic (glej 19. odstavek zgoraj). Nato je preverilo, ali bi bili prikazi obeh spornih likov lahko obrekljivi za mater pritožnic in tretjo pritožnico, pri čemer je ocenilo njihove sporne lastnosti v knjigi kot celoti. Ta pristop je v skladu z merili, ki jih je Sodišče uporabilo v podobnih primerih (glej *Lindon, Otchakovsky-Laurens in July*, navedeno zgoraj, 48.–60. odstavek, in *Aksu proti Turčiji*, navedeno zgoraj, 72. odstavek). Poleg tega se Sodišču stališče Ustavnega sodišča, da sporne upodobitve niso objektivno žaljive, ne zdi nerazumno.

38. Nazadnje Sodišče meni, da je pomembno poudariti, kakor je to storilo tudi Ustavno sodišče, da je bila sporna knjiga napisana ne kot biografija, temveč kot fikcija, in je zato večina bralcev ne bi razumela kot portret resničnih ljudi. V zvezi s tem Sodišče poudarja, da so tudi družinski znanci pritožnic, ki so zaznali določene podobnosti med literarnimi liki in zlasti materjo pritožnic, večinoma zanikali možnost, da lik v knjigi predstavlja verodostojno upodobitev dejanske osebe (glej 10. in 12. odstavek zgoraj).

39. Ob upoštevanju zgornjih ugotovitev Sodišče meni, da ugled pritožnic s sporno knjigo ni bil resno prizadet. V skladu s tem ugotavlja, da Ustavno sodišče pri tehtanju nasprotujočih si interesov ni prekoračilo meje proste presoje, zagotovljene državi na tem področju.

40. V teh okoliščinah ni bila ugotovljena kršitev 8. člena konvencije. Pritožba je zato v skladu s točko a tretjega odstavka 35. člena konvencije očitno neutemeljena in jo je treba zavrniti v skladu s četrtem odstavkom 35. člena konvencije.

Iz teh razlogov Sodišče soglasno

razglša pritožbo za nesprejemljivo.

Claudia Westerdiek
sodna tajnica

Mark Villiger
predsednik